

FADIME SAHINDAL

Tal vid seminarium i Sveriges riksdag 2001

Hej, mitt namn är Fadime och jag är 25 år gammal. Jag har blivit inbjuden hit i dag för att berätta om mina erfarenheter av hur det kan vara att leva som utländsk tjej i Sverige, med dess lagar, seder och kultur. Hur svårt det är att balansera mellan familjens krav och förväntningar och det svenska samhället som står för helt andra värden och synsätt.

Jag har tänkt att dela med mig av mina upplevelser och hoppas att ni genom dem får förståelse och kunskap om hur utsatta invandrartjejer kan vara. Det är inte min avsikt att peka ut någon syndabock utan jag vill hjälpa er att förstå hur och varför konflikter som dessa kan uppstå, både ur min egen synvinkel och min familjs.

Men jag vill börja med att poängtera att kvinnoförtryck inte endast drabbar flickor från Mellanöstern utan att detta förekommer även bland många andra familjer, från andra delar av världen.

Jag föddes i en liten by nära staden Elbistan i den kurdiska delen av Turkiet. Mina föräldrar ägde mark och försörjde sig på lantbruk och djurskötsel, vilket vi i familjen arbetade gemensamt med, sida vid sida. Vi var en enda stor och lycklig familj med klara roller och uppgifter. Visserligen hade vi inget materiellt överflöd men vi hade en varm gemenskap.

När jag var sju år gammal flyttade vi till Sverige, av ekonomiska skäl. Till en början var allt frid och fröjd men ju äldre jag blev, desto mer förbud började mina föräldrar sätta upp. De första tecknen jag märkte var att jag inte längre fick leka med mina svenska kamrater, eller delta i aktiviteter utanför skolan. Jag skulle gå direkt hem och hjälpa min mor med hushållsbestyren och uppfostras till en fin flicka.

Fadime Sahindal (2001), tal i riksdagen 20 november under seminariet "Integration på vems villkor?" arrangerat av nätverket Våld mot kvinnor. Återges i sin helhet, enligt text nätpublicerad av Stiftelsen Fadimes minnesfond, www.fadimesminne.nu (hämtat 28/12 2011).

Detta är ett utdrag ur

KÖNSPOLITISKA NYCKELTEXTER I-II

ISBN 978-91-7061-107-0

red. Klara Arnborg, Pia Sundevall & David Tjeder

© Makadam förlag 2012 www.makadambok.se

Antologi i två volymer, trådhäftat mjukband i kassett –
finns i bokhandeln!

Mina föräldrars syn på skolan var att det var bra om jag kunde lära mig att läsa och skriva för att bli deras länk ut i det svenska samhället eftersom de själva var analfabeter. Men några högre studier än så ansåg de inte att jag behövde. Man behöver ingen utbildning för att ta hand om man och barn.

När jag kom upp i tonåren ville mina föräldrar att jag skulle åka ner till Turkiet och gifta mig med någon av mina kusiner, precis som mina äldre systrar hade gjort. Jag vägrade att finna mig i detta. Jag kände mig alldeles för ung och omogen för ett sådant stort beslut. Dessutom ville jag själv få bestämma vilken man jag skulle dela mitt liv med.

Det synsätt som mina föräldrar hade var att familjen och släkten skulle stå i centrum, varför jag måste tänka på familjens bästa framför mitt eget välbefinnande. Det är bättre att en person lider än att en hel familj och släkt lider. Men till skillnad från mina föräldrar så levde jag i och var en del av det svenska samhället. Jag gick dagligen i svensk skola, åt svensk mat, hade svenska kompisar och tittade på svensk teve.

Självklart var jag påverkad av de synsätt och värderingar som rådde här. Jag började därför tänja mer och mer på gränserna. Jag fortsatte att träffa mina svenska kamrater, fika på kaféer och komma hem senare än den utsatta tiden.

Jag hade ju mina egna drömmar och mål här i livet. Jag ville sätta upp mina egna villkor för mitt liv, göra mina egna misstag och lära mig av dem. Och jag ville stå på mina egna två ben och ta ansvar för mina egna handlingar. Inte låta någon annan bestämma över hur jag skulle tycka, tänka och handla. För mig var det dessutom oerhört viktigt att få utbilda och utveckla mig som person. För er är detta säkert inget konstigt, eftersom det är en del av det svenska levnadssättet, men för min familj var det något oerhört skrämmande.

Deras uppfattning om svenskar och det svenska levnadssättet var att de var lösaktiga och att de varken hade kultur, moral eller etiska värderingar. Det enda de gjorde var att dricka, gå ut och dansa och ha fria sexvanor. Dessutom ansåg de att svenskar inte hade någon som helst respekt för familjelivet eftersom de skilde sig till höger och vänster.

Dessa uppfattningar hade de skapat sig utifrån sina egna förutfattade meningar. De kände ju inte några svenskar och de ville inte heller umgås med dem. Till en början balanserade jag mellan de kurdiska traditionerna och kraven som fanns på mig ute i det svenska samhället. Jag var enormt kluven och enormt förvirrad och jag var tvungen att leva ett dubbelliv, allt för att tillfredsställa båda kulturernas förväntningar på mig som ung kvinna.

Men så en dag hände det som inte fick hända: jag träffade en svensk man. Han hette Patrik, och Patrik och jag förälskade oss i varandra. Till en början var jag livrädd för vad detta skulle innebära för mig och jag förklarade för honom vilka

Detta är ett utdrag ur

KÖNSPOLITISKA NYCKELTEXTER I-II

ISBN 978-91-7061-107-0

red. Klara Arnborg, Fia Sundevall & David Tjeder

© Makadam förlag 2012 www.makadambok.se

Antologi i två volymer, trådhäftat mjukband i kasset -
finns i bokhandeln!

förutsättningar som måste gälla. Mina föräldrar fick inte under några som helst omständigheter veta något om oss.

Trots riskerna valde vi att inleda ett förhållande, även om det innebar att vi endast kunde träffas inom fyra väggar och ständigt leva med skräcken att bli upptäckta. Efter ett års förhållande var vi trötta på att jämt träffas inomhus och smygat med vår kärlek och började bli alltmer oförsiktiga.

Vi började stegvis visa oss ute tillsammans på ställen där vi kunde vara någorlunda säkra på att inte träffa på någon i familjen eller släkten. En dag ledde vår oförsiktighet till att vi upptäcktes av min far, som självklart exploderade av ilska och började slå på mig och Patrik.

Hans reaktion var för mig fullt förståelig. Som far och familjeöverhuvud är det hans uppgift att vaka över familjens heder. Han ska värna om och skydda kvinnliga släktingars sexuella uppförande och se till att döttrarnas oskuld är bevarad fram till giftermålet. Om den nyblivne maken till hans döttrar får veta att hon inte är oskuld på bröllopsnatten kan han direkt kräva skilsmässa.

Än i dag överlämnas det blodfläckade lakanet till brudens svärmor så att hon kan visa sin omgivning att de har fått en ärlig och ren kvinna. Eftersom familjen förstod att vi var ett par kunde de snabbt dra slutsatsen att jag inte längre hade kvar min oskuld.

För dem innebar detta att jag aldrig skulle kunna ... att de aldrig skulle kunna gifta bort sin dotter på det sedvanliga sättet, med en kurdisk man. Vilket enligt dem var meningen med livet för mig. Jag hade dragit skam över familjen och hotade deras ställning gentemot deras omgivning. Jag hade gjort något oförlåtligt, något som aldrig tidigare hade gjorts i min släkt.

Det skakade om deras värld och skrämde livet ur dem. I deras ögon hade jag alltså förvandlats från en fin kurdisk flicka till en uppkäftig hora som trodde att hon var något bara för att hon levde i Sverige. De var tvungna att bevisa för sin omgivning att de kunde hantera problemet, för att bevara sin heder. Ett beteende som mitt måste straffas och skulden skulle betalas i blod.

Ensam och övergiven av familjen blev jag tvungen att snabbt lämna Uppsala för jag visste att om de fick tag på mig skulle de ta livet av mig. Jag flyttade upp till Sundsvall. Mina föräldrar spårade upp mig ganska snabbt och fick reda på var jag befann mig.

Männen i släkten började ringa och hota mig per telefon. De talade om för mig att jag aldrig skulle komma undan med det här. Min lillebror fick till uppgift att ta livet av mig. Varför just han blev utvald var naturligt, han var omyndig och riskerade inte att dra på sig något högre straff. Dessutom var det hans uppgift, som ende son i familjen, att se till att hans systrar höll sig inom kulturens ramar.

Hoten blev allt allvarigare ju längre tiden gick, och ju mer jag stod på mig och

Detta är ett utdrag ur

KÖNSPOLITISKA NYCKELTEXTER I-II

ISBN 978-91-7061-107-0

red. Klara Arnborg, Fia Sundevall & David Tjeder

© Makadam förlag 2012 www.makadambok.se

Antologi i två volymer, trådheftat mjukband i kasset -
finns i bokhandeln!

vägrade underkasta mig, desto värre blev det. Till slut stod jag inte ut längre utan beslöt mig för att vända mig till polisen för att få skydd och informera dem om min situation så att de skulle vara insatta i fall något skulle hända mig.

Till min stora förskräckelse tog polisen mig inte på allvar, för dem var min berättelse som en påhittad saga. Deras enda råd till mig var att jag skulle vända mig till min familj och tala om för dem att de minsann inte fick hota mig, att de skulle respektera de svenska lagarna och sederna. Polisen förstod sålunda inte allvaret i min situation och deras oförstånd blev till ett, enligt mig, respektlöst och kränkande beteende.

Vad förväntar du dig utav oss? Vi har inte råd att tillhandahålla dig en vakt som bevakar dig dygnet runt, blev polisens svar till mig. Med tungt hjärta gick jag från polisstationen utan att ha fått någon som helst hjälp. Jag var helt enkelt tvungen att hjälpa mig själv bäst jag kunde.

Som en sista utväg vände jag mig till massmedia för att få hjälp, och detta kom att bli mitt effektivaste skydd. Min tanke var att skapa debatt kring problematiken och därigenom se till att strålkastarna var riktade mot min familj. På så sätt försökte jag få dem att backa undan. Och mitt fall fick stor uppmärksamhet eftersom det var under samma period som ett flertal andra fall av hedersgärningar blev omskrivna.

Fallet Sara i Umeå var det mest omtalade. Hon var, liksom jag, en tjej från Mellanöstern. Hon ströps av sina kusiner för att hon ville leva sitt eget liv. Av samma anledning blev också en tjej från Stockholm knivskuren av sina släktingar. Jag valde att uppriktigt berätta om de förhållanden utländska tjejer var tvungna att leva under här i Sverige. Jag blev en röst och ett ansikte för de tjejer som levde under förtryck och som riskerade att bli utstötta eller dödade om de inte underkastade sig sina familjers vilja och levnadssätt.

Vid ett nytt försök att få polisens uppmärksamhet hade jag turen att komma i kontakt med en polis som hade erfarenhet av att arbeta med utländska kvinnor som var hotade och misshandlade av sina män. Han förstod direkt allvaret i min situation och informerade mig om mina rättigheter som utsatt. Men tyvärr kunde inte polisen erbjuda mig någon mer handfast hjälp än larmpaket och skyddade personliga uppgifter, eftersom det inte hade gått längre än till olaga hot.

Jag tog emot larmpaketet men tackade nej till att byta namn och gömma mig. Vad var mitt brott? Varför skulle jag gömma mig? Mediekarusellen ökade sedan lavinartat. Jag blev fullkomligt bombarderad av journalister från en stor mängd av Sveriges tidningar och radio. Jag medverkade bland annat i en dokumentär som Folkhälsoinstitutet gjorde i utbildningssyfte, och i teveprogrammet Striptease.

Min anmälan mot min far och min bror ledde slutligen till rättegång. Min far fälldes för olaga hot och min bror för olaga hot och misshandel. Direkt efter rättegången åkte jag med krossat hjärta tillbaka till Sundsvall. Tanken på att jag aldrig

Detta är ett utdrag ur

KÖNSPOLITISKA NYCKELTEXTER I-II

ISBN 978-91-7061-107-0

red. Klara Arnborg, Fia Sundevall & David Tjeder

© Makadam förlag 2012 www.makadambok.se

Antologi i två volymer, trådhäftat mjukband i kassettskinn
finns i bokhandeln!

skulle få ha en relation med min familj smärtade mig. Och jag saknade min mor något så oerhört. Jag önskade inget högre än att få vara i hennes famn igen, men jag visste att det var en omöjlighet. Eftersom hennes uppgift som mor var att uppfostra mig till en lydiga och fin flicka och detta hade misslyckats så fick hon skulden för det.

Hon kunde inte heller ställa sig på min sida eftersom situationen för henne då skulle förvärras ytterligare. Hon anklagade sig själv. I dag bor jag och pluggar i Östersund. Jag studerar till socionom så att jag kan fortsätta mitt arbete med att hjälpa flickor som har problem som jag har gått igenom, som jag själv har haft. Och i dag känner jag mig stark och stabil men det har tagit väldigt lång tid att komma dit där jag är i dag.

Jag har fått ge upp hela min bakgrund och börja om från början med att bygga upp mig själv, min identitet. Jag har lyckats skapa mig en plattform på vilken jag står med mina två egna ben. Jag har kämpat så mycket för att komma dit och har betalat ett väldigt högt pris. Min trygghet finner jag hos mina nya vänner som har blivit min nya familj. Trots att jag fått betala ett så högt pris så ångrar jag inte att jag tog mitt beslut att ta min frihet och gå.

Självklart är jag mycket ledsen över det som har hänt och det som jag har förlorat, men jag varken är eller tänker bli bitter över det som har hänt, för i så fall känns det som att allting skulle ha skett till ingen nytta. Min familj har förlorat sin heder och en dotter och jag har förlorat alla mina nära och kära.

Med facit i handen så tror jag att det inte hade behövt gå så långt som det har gjorts i mitt fall. Hade mina föräldrar fått stöd och hjälp från en nationell organisation, exempelvis Kurdiska föreningen, så hade det inte behövt bli så här.

Hade samhället tagit sitt ansvar och hjälpt mina föräldrar att bli mer delaktiga i det svenska samhället så hade detta kanske kunnat undvikas. Det som har hänt mig är inget som man kan göra någonting åt men jag tror att det är viktigt att man lär sig någonting av det och gör någonting i framtiden, så att såna här fall inte upprepas.

Jag har valt att berätta min historia här för er i dag i förhoppning om att det kan hjälpa andra invandrartjejer, så att inte fler behöver gå igenom det jag har fått göra. Om alla drar sitt strå till stacken behöver sånt här inte upprepas. Oavsett vilken kulturell bakgrund man har bör det vara en självklarhet för varje ung kvinna att både få ha sin familj och det liv man önskar sig.

Men tyvärr är det ingen självklarhet för många tjejer. Och jag hoppas att ni inte vänder dem ryggen, att ni inte blundar för dem.

Tack för att ni lyssnade.

Detta är ett utdrag ur

KÖNSPOLITISKA NYCKELTEXTER I-II

ISBN 978-91-7061-107-0

red. Klara Arnborg, Fia Sundevall & David Tjeder

© Makadam förlag 2012 www.makadambok.se

Antologi i två volymer, trådheftat mjukband i kassett –
finns i bokhandeln!

Simon Ekström

"MODIG, VACKER, UNG OCH BEGÅVAD"

Kommentar till Fadime Sahindal, tal vid
seminarium i Sveriges riksdag 2001

Under en dryg femårsperiod skedde i Sverige tre tragiska dödsfall som bidrog till att fästa begreppet hedersmord i det allmänna medvetandet. Det var mordet på Sara Abed Ali (1996), Pela Atroshi (1997) och Fadime Sahindal (2002). Samtliga var unga kvinnor med kurdisk bakgrund; alla döddes de av nära släktingar som vid olika tillfällen anförde heder som ett avgörande motiv för dåden; och tillsammans gav de upphov till en offentlig debatt och en serie politiska initiativ som ännu inte har klingat ut.

Den händelse som fick överlägset mest medial uppmärksamhet var mordet på Fadime Sahindal. Dagen efter uttalade sig statsministern Göran Persson. Det är hemskt, sade han, när någon som är "modig, vacker, ung och begåvad mördas just för att hon vill leva sitt eget liv". Redan i detta uttalande anas vad som komma skulle. Nästan innan trycksvärtan på rubrikerna hunnit torka blev offret en symbol för rätten att själv få välja sin framtid. En dryg månad senare – vid begravningen i Uppsala domkyrka – förklarade domprosten att Fadime Sahindal genom sin kärlek till livet "är en av vår tids martyrer". Under den tid som följer vrängs sedan 'Fadimes martyrskap' i det offentliga samtalet åt alla möjliga håll. Hon blev en ikon, men för vilka och för vad?

I en sådan öppen fråga skulle ett försök att placera in Fadime Sahindals eget framträdande kunna ta sin början. När hon den 20 november 2001 vände sig till sitt auditorium gjorde hon det med kraften och styrkan hos någon som hämtade sin stämna från ett inifrånperspektiv. Vid tiden för talet hade det gått drygt tre år sedan Fadime Sahindal blivit misshandlad av sin bror och brutit med sin familj. Hon hade gjort ett uppmärksammat framträdande i ett granskande samhällsprogram på tv och intervjuats av ett antal tidningar. Fadime Sahindal var kort sagt en person med en känd historia och en viss medial aura. Sådant var läget när hon accepterade en förfrågan från nätverket Våld mot kvinnor om hon ville komma till riksdagen och berätta om sin situation vid ett seminarium på temat "Integration på vems villkor?".

För den som i efterhand läser hennes tal är det tydligt att beslutet att bli en offentlig person aldrig var ett önskemål, utan ett nödtvång. Fadime antog att om hon lyckades skaffa uppmärksamhet kring sin situation skulle detta få familjen att "backa

Detta är ett utdrag ur

KÖNSPOLITISKA NYCKELTEXTER I-II

ISBN 978-91-7061-107-0

red. Klara Arnborg, Fia Sundevall & David Tjeder

© Makadam förlag 2012 www.makadambok.se

Antologi i två volymer, trådhäftat mjukband i kasset –
finns i bokhandeln!

undan" och lämna henne i fred. Genom att hon placerade den egna personen inför medias "strålkastare" skulle familjen hindras från att sätta sina hot i verket. I grund och botten handlade den mediala exponeringen alltså om överlevnad.

Med talet i riksdagen var det annorlunda. När detta hölls bodde Fadime Sahindal i en egen lägenhet i Östersund och studerade till socionom. Av allt att döma kände hon sig relativt trygg och ville nu använda sina erfarenheter och sin berättelse för att underlätta för andra. I talet återkom hon flera gånger till hur hon ville hjälpa vad hon kallade för andra "utsatta invandartjejer". De skulle inte behöva möta samma okunskap som hon själv – en okunskap som gjorde att den svenska polisen hänvisade henne tillbaka till familjen när det var just familjen hon bad om skydd ifrån. Men hennes avsikt var samtidigt att åhörarna i riksdagen också skulle förstå hennes föräldrar. Med sitt framträdande ville hon även låta dem komma till tals. Hon ville visa att familjens hot och våld i en mening trots allt var begripligt: att det fanns skäl och tanke bakom våldet.

Fadimes tal var därför, å ena sidan, berättelsen om varför hon inte kunde leva kvar i ett sammanhang som förvägrade henne rätten att välja sin tillkommande, å andra sidan ett försök att förklara vad det var som gjorde en sådan frihet så hotande för hennes föräldrar. Och i denna dubbla blick – både på sin egen önskan om mer frihet och på familjens krav på hörsamhet mot hedern, traditionen och "kulturen" – finns en av talets främsta kvaliteter. Fadime kritiserade det svenska samhälle som på tjugo år inte klarat av att integrera vare sig hennes mamma eller pappa. Men hon sade också att föräldrarna redan tidigt vänt denna gemenskap ryggen: att de betraktat det svenska samhället som bestående av människor utan vare sig moral eller högre etiska värderingar. Härigenom pekade Fadimes tal framåt mot flera av de stora och uppsplitande diskussioner som följde på hennes död. Samtidigt understryker hennes svårigheter med att få hoten från familjen att tas på allvar också något annat. Myndigheternas oförmåga att ge Fadime den hjälp och det skydd hon behövde visar att de senaste årens omfattande satsningar på kunskapsuppbyggnad och andra insatser rörande hedersrelaterat våld svarar mot ett reellt behov. De medel som fördelats till ungdomsmottagningar, socialtjänst och polis har därför varit väl använda.

Symbol på flera arenor

Fadime Sahindal sköts ihjäl på en trappavsats i ett flervåningshus i Uppsala kvällen den 21 januari 2002, alltså bara två månader efter talet i riksdagen. Pappan, Rahmi Sahindal, är den som på nära håll avlossat de dödande skotten. För dådet döms han av tingsrätten för överlagt mord, ett domslut som sedan bekräftas av hovrätten. Skotten i trappan var en slutpunkt, men också en begynnelse. I samma ögonblick som nyheten om Fadimes död kablades ut över nyhetsredaktionerna startade nämligen också diskussionen om vad det var som, ännu en gång, hade hänt. Detta var det tredje hedersmordet i Sverige och det var nu som massmedias (och senare även politikernas och forskarnas) intresse väcktes på allvar. På några få månader skrevs det spaltkilometer om mordet, orsakerna, bakgrunden och följderna. Morden på

Detta är ett utdrag ur

KÖNSPOLITISKA NYCKELTEXTER I-II

ISBN 978-91-7061-107-0

red. Klara Arnborg, Fia Sundevall & David Tjeder

© Makadam förlag 2012 www.makadambok.se

Antologi i två volymer, trådheftat mjukband i kassett –
finns i bokhandeln!

Sara Abed Ali och Pela Atroshi hade förvisso också orsakat en betydande medial uppmärksamhet, men det påminde inte om detta. Till viss del handlade det säkert om att våldet den här gången drabbade en person som redan var "känd", som hade ett ansikte och en historia.

Begravningen i Uppsala domkyrka var som redan antytts värdig en statsman och en folkets hjälte. Ärkebiskopen talade, höga politiker närvarade och pressen bevakade allt som skedde. Ofrånkomligen blir det svårt att frigöra sig från intrycket att Fadime Sahindal för många blev viktigare i döden än vad hon varit i livet. Från och med de första löpsedlarna om mordet iscensattes hon som en symbol för något långt utöver den utdragna konflikt som ledde fram till hennes död. Men symboler är som bekant sällan entydiga. När den verkliga människan Fadime Sahindal blev till "Fadime" omvandlades hon nästan omedelbart till en arena för motstridiga tolkningar och tillskrivningar. Hon blev en galjonsfigur eller trofé som många ville kalla för sin.

På flera sätt kunde denna unga kvinna uppfattas som själva sinnebilden för en lyckad anpassning till ett nytt hemland. Hon gick sin egen väg utan att till synes underordna sig någon annan, hon studerade och var vid tiden för sin död på god väg att skaffa sig en yrkesutbildning. Men härigenom träffade mordet också den demokratiska livsnerv där en motsvarande lyckad integrering ställdes i utsikt för andra unga invandrarkvinnor. På det symboliska planet placerades mordet därför mitt i en inrikespolitisk diskussion om integration, jämställdhet och jämlikhet.

Just det faktum att Fadime Sahindal blivit "Fadime" med både journalister och enskilda politiker innebar samtidigt att hon kunde laddas med andra och alternativa betydelser. Inom ramen för det offentliga samtal som följt på mordet har många valt att fokusera på den mediala och politiska uppmärksamheten kring hedersvåldet, snarare än på våldet i sig. En av dessa andra dominerande tolkningar betonar att "hedersmordet på Fadime" blivit något som politiker, journalister och forskare använt sig av för att befästa uppfattningen om det svenska samhället som kvalitativt överlägset andra länder och andra kulturer. I detta perspektiv blir Sverige och svenskhet en exklusiv resurs som Fadime Sahindal hade skaffat sig tillträde till. Och just därför, säger kritikerna, blev reaktionen så kraftfull när hon mördades. Ett citat från Masoud Kamali, professor i sociologi och en av flera tongivande personer i debatten, kan illustrera detta argument:

Om förklaringen till varför fadern dödade sin dotter finns i något så diffust som "kulturen" så kunde det offentliga samhället inte heller göra någonting för att förebygga mordet. "Kulturen" har ju sina rötter i andra geografiska områden och andra länder än Sverige. Därför deltog integrationsministern i den pampiga och sällsynta begravningen av Fadime i Uppsala och grät för hennes öde som var förutbestämt av faderns kultur. I den offentliga showen plockade många grupper sina poäng; låt oss sörja den som har valt sida, valt att komma till "oss", bli som "oss". (*Debatten om hedersmord*, 2004)

Det som Kamali betonar är Fadimegestaltens karaktär av just *symbol*. Men även detta avslöjande bär på en egen symbolik. Mediefiguren "Fadime" – vilken alltså inte

Detta är ett utdrag ur

KÖNSPOLITISKA NYCKELTEXTER I-II

ISBN 978-91-7061-107-0

red. Klara Arnborg, Fia Sundevall & David Tjeder

© Makadam förlag 2012 www.makadambok.se

Antologi i två volymer, trådhäftat mjukband i kassett –
finns i bokhandeln!

ska blandas samman med den riktiga personen Fadime Sahindal – får nu signalera integrationspolitikens fullständiga misslyckande istället för dess framgångar. Hon knyts till de processer som på skilda håll i offentligheten framställer Sverige som mer jämlikt, mer modernt och mindre våldsamt än de platser och grupper som förknippas med andra och främmande kulturer.

Kampen om "Fadime"

En stor del av de hårda omdömen som yttrades i det offentliga samtalet om hedersmorden berodde på att kritikerna menade att mycket av det som sagts och skrivits om hedersvåldet byggt på förenklade påståenden om både våld, "invandrare" och "kulturer". Kamali var alltså inte ensam om att hävda att ett svenskt eller västerländskt *vi* tagit sig rätten att tycka saker och ting om det samtidigt skapade kollektiv, det *dom*, som påståtts vara i behov av stöd och hjälp, alternativt hårdare tag. Detta visar att debatten också ägde rum på en moralisk arena som bars upp av föreställningar om historisk skuld och nutida ansvarsförhållanden. Det självpåtagna ansvarstagandet för de Andra fungerade, enligt dessa analyser, som en utsträckt kolonial mentalitet: det blev till en bekräftelse på vem/vilka som äger förmågan att rädda och vem/vilka som blott och bart ska räddas.

Härigenom tydliggörs också att i likhet med andra stora och viktiga debatter låter sig samtalet om hedersvåldet till sist även studeras som en strid om verklighetens väsen och politikens innehåll. Redan under sin levnad kom Fadime Sahindal att associeras med kampen mot förtryckande familjestrukturer och svenska myndigheters flathet mot patriarkala övergrepp i vissa invandrarfamiljer. Efter sin död blev hon själv, fadern, mordet, religionen och "kulturen" tillgängliga som föremål för projektion av flera, till synes inbördes oförenliga, perspektiv och budskap.

På olika arenor utspelades med andra ord en kamp om vilken innebörd som skulle knytas till "Fadime". Var hon en symbol för de önskade dragen i heders- och kyskhetskulturen eller för ett universellt manligt våld mot kvinnor? Skulle hon förknippas med en lyckad, otillräcklig eller helt förfelad integrationspolitik? Borde hon ses i relation till ett rasistiskt formerande av våldsamma och brutala invandarmän (och den kompletterande bilden av invandarkvinnor som passiva och förtryckta)? Eller var den mest angelägna analysen istället den som tog fasta på skapandet av invandarmannens och invandarkvinnans kontrastiva motpol: den påstått jämställda och moderna *svensken*?

Att denna dragkamp inte hade några givna svar understryks av turerna kring Fadime Sahindals framträdande i riksdagen. Talet har återgetts i sin helhet av såväl den norska antropologen Unni Wikan i hennes *En fråga om heder* som av redaktörerna för antologin *Debatten om hedersmord. Feminism eller rasism* (båda 2004). Samtidigt står dessa två böcker i så gott som alla andra avseenden mycket långt ifrån varandra vad gäller uppfattningarna om hur det aktuella våldet ska beskrivas och analyseras.

Det val som läsaren av detta tal kan reflektera vidare över behöver därför inte stanna i det inifrånperspektiv varifrån Fadime Sahindal hämtar sin berättelses själv-

Detta är ett utdrag ur

KÖNSPOLITISKA NYCKELTEXTER I-II

ISBN 978-91-7061-107-0

red. Klara Arnborg, Fia Sundevall & David Tjeder

© Makadam förlag 2012 www.makadambok.se

Antologi i två volymer, trådhäftat mjukband i kassett –
finns i bokhandeln!

upplevda tyngd. Oavsett våra egna ställningstaganden och övertygelser kan hennes ord och öde påminna om de processer varigenom skilda problembeskrivningar leder till olika offentliga samtal. Vad vi väljer att tala om i relation till hedersmorden – och hur vi väljer att tala om detta – är varken godtyckligt eller oskyldigt. Till stor del är det i det öppna meningsutbytet som det avgörs vilka frågor som media, politiker och forskarsamhälle kommer att lägga resurser på i framtiden. Det må vara en banal sanning, men det är ändå en självklarhet som manar till eftertanke.

Simon Ekström är docent i etnologi verksam vid Stockholms universitet.

För vidare läsning

För den som vill veta mer om antingen hedersvåldet eller den svenska debatten finns idag en rad böcker att tillgå.

Rekommenderad läsning är Åsa Eldén (2003), *Heder på liv och död: våldsamma berättelser om rykten, oskuld och heder*, Uppsala: Uppsala universitet, Mikael Kurkiala (2005), *I varje trumslag jordens puls: om vår tids rädsla för skillnader*, Stockholm: Ordfront samt Simon Ekström (2009), *Hedersmorden och orden: berättelser om kultur, kritik och skillnad*, Göteborg & Stockholm: Makadam.

Nämnas bör också Unni Wikan (2004), *En fråga om heder*, Stockholm: Ordfront och antologin *Debatten om hedersmord: feminism eller rasism* (2004), red. Cecilia Englund & Stieg Larsson, Stockholm: Svartvitt. Citatet av Masoud Kamali på s. 248 är hämtat från hans bidrag till den senare, s. 29f.

Den politiska hanteringen av hedersvåldet diskuteras i Maria Carbin (2010), *Mellan tystnad och tal: flickor och hedersvåld i svensk offentlig politik*, Stockholm: Stockholms universitet. I antologin *Hedersmord: tusen år av hederskulturer* (2005), red. Kenneth Johansson, Lund: Historiska Media, ges på samma sätt ett historiskt perspektiv på fenomenet med våld i hederns namn.

Utanför akademien har Lena Katarina Swanberg (2002) skrivit *Hedersmordet på Pela: lilla-systemen berättar*, Stockholm: Bokförlaget DN. Två andra läsvärda böcker som också de bygger på intervjuer är Dilek Baladiz (2009), *I hederns skugga: de unga männens perspektiv*, Stockholm: Gothia, och Nima Dervish & Emre Güngör (2009), *Varför mördar man sin dotter?* Stockholm: Norstedt.

Detta är ett utdrag ur

KÖNSPOLITISKA NYCKELTEXTER I-II

ISBN 978-91-7061-107-0

red. Klara Årberg, Fia Sundevall & David Tjeder

© Makadam förlag 2012 www.makadambok.se

Antologi i två volymer, trådhäftat mjukband i kassett – finns i bokhandeln!